

יוזמה היסטורית

היתה זאת שנה רעה מאד לערבי מס' 1: נמאל עבדאלנאצר. הוא נסוג לאורך כל החזיתות.

מלחמת תימן אכלה את קרבינו. היא ריתקה את מרבית צבאו, הרסה את כלכלתו, השפילה את יוקרתו. כי כל המאמץ הגדול לא הביא לנצחון בניחוסותו. להיפך: הוא המאיש את המצרים גם על חסידיה הרפובליקה.

כאשר נוכחה קאהיר לדעת כי צבאה הסדיר המגושם לא יוכל להשיג נצחון ב"שדה-הקרב נגד השבטים הניידים והחמקניים, וכי גם בצמרת הרפובליקה מתחזקים ה"כוחות התובעים הינתקות ממצרים, הסיקה את המסקנה. בפגישה של עבדאלנאצר עם המלך פייצל הודה המצרי בנצחון ה"סעודי העשיר. הושגה פשרה, שלא הבי טיחה אפילו את המשך קיום הרפובליקה — מטרת-המלחמה מס' 1 של מצרים.

בקצה השני של המרחב מוגר ירדו ה"אישי של נשיא מצרים, אחמד בן-הבלה, בהפיכת-הצר של צבאו. בסוף השנה לא היה ברור סופית אם בן-בלה נהרג. אך היה ברור כי מתו תוכניותיו הגראנדיוזיות על ציר אלג'יריה-קאהיר, על כינוס-ראווה ע"י למיים ועל מהפכה כל-אפריקאית. יורשו, הוארי בומדיאן, החליט להתרכז ב-

הבראת כלכלתו החולה-אנוש.

גם בפניה הצפונית של המרחב סבלו ירדו קאהיר. הנשיא עבדאליסלאם עארף התרחק בהדרגה מקאהיר, תחת לחץ האופוזיציה, ובסוף תשכ"ה התגבר על נסיון-הפיכה פרונאצרי. מלחמתו של עארף בכורדים החלישה מראש כל עזרה שיוכל היה להושיט לנשיא מצרים, כשם שהמלחמה בכושים בדרום-סודאן מנעה מראש כל עזרה סודאנית.

במצרים עצמה שאבה האופוזיציה הנסגרת עידוד מכשלונות השלטון. בעוד שעבדאל-נאצר נסחף בהדרגה שמאלה, תחת לחץ המאורעות, התגבשה אופוזיציה ימנית, שאיחדה את האחים המוסלמים ואת המעמד העליון שנושל. אחרי שנה בה לא הכילו בתי-הכלא המצריים אף אסיר פוליטי אחד, הם שוב התמלאו. מצרים עמדה על סף-הרעב, ועבדאל-נאצר החזיק מעמד רק מפני שבכל מצרים לא היה איש או גוף שהיה די חזק ופופולארי כדי לרשת אותו.

על רקע ירדתו הזמנית של נשיא מצרים עלה במפתיע אל-חביב בורגיבה, נשיא תוניסיה.

בורגיבה סימל את ההיפך הגמור של מגמות קאהיר. קאהיר היתה ניטראליסטית ופזלה מורחה — בורגיבה הוא חסיד מושבע של המערב. קאהיר מדברת בשם איחוד מוחלט של כל הערבים במדינה אחת — בורגיבה דוגל בעצמאות כל מדינה ערבית, תוך ברית רופפת בין המדינות. קאהיר הביאה לניתוק יחסיה עם בון כחלק מעסקיה עם מוסקבה — בורגיבה סירב לנתק את יחסיו עם גרמניה.

יוזמת-השלום של בורגיבה, המאורע העיקרי במרחב של תשכ"ה, לא התחילה כמאבק נגד מצרים. להיפך. היא התחילה תוך הסכמת קאהיר. יתכן כי עבדאלנאצר, שלא רצה ב-

לוחמים תימניים רפובליקאיים בדרך לקרב עם מלוכנים

שום פנים להניח לאויביו בדמשק לסכך אותו במלחמה עם ישראל, היה מוכן השנה להסדר עם ישראל. יתכן גם שאילו היתה קיימת בישראל ממשלה המעוניינת בשלום, היתה מנצלת את חולשתו הזמנית של עבדאלנאצר כדי להשיג הסדר כזה, בתנאים סבירים.

בורגיבה התחיל במסעו בכיוון זה, אך הישימה נכנס לסיכסוך חריף עם קאהיר. לדעת רבים, היה בורגיבה עצמו אשם בכך. חסידיה-השלום הסמויים בעולם הערבי האשימוהו בכך שהרגיו את קאהיר ללא צורך, שהפך את רעיון השלום לכלי-נשק במלחמתו נגד ההגמוניה המצרית.

בורגיבה עצמו הפסיק את מסעו, כאשר נוכח לדעת כי אין תגובה מצד ישראל, וכי הרחיק לכת בעולם הערבי. אבל הוא לא חזר בו. הוא ידע כי זרע זרע, שיוסיף לצמוח מתחת לפני-הארמה, עד שייצא באחד הימים לאור העולם. בזכות יוזמה זו היה, בלי ספק, איש-המרחב של תשכ"ה.

כאשר התכנסו שליטי-ערב בסוף תשכ"ה בדאר-אל-ביידה (קאזבלאנקה), בלט כסאו הריק של בורגיבה יותר מיושבי הכסאות האחרים. היה ברור כי כל רעיון של מלחמה בישראל נגנז לזמן רב מאד, כי הסולידאריות הערבית התרוקנה לפי שעה מתוכנה.

השדה היה פנוי ליוזמה גדולה חדשה. היא יכלה לבוא מישראל.

בעהון

אלי כהן ז"ל

גיבור בעל כורחו

כמה פעמים השנה רעמו התותחים, שרקו הכדורים, התפוצצו הפגזים. הגבול הסוער של המדינה — הגבול הסורי — התלקח מדי פעם, כאשר לחמה ישראל על כל מילימטר באזור-המים של דן, ונגד פעולות-ההטיה בגיזרות אחרות.

האיש שניצח על פעולות אלה, דדו אלעזר, אלוף פיקוד הצפון, כמעט והפך איש-הבטחון של השנה, ואולי איש-השנה עצמו, כאשר הגיעו הדברים לסף הסיבוב השלישי. אולם דדו וחבריו, שהאמינו בצורך לפתוח במלחמה זו, נוכחו לדעת כי אין מקום לכך. כפי שניבאו המתנגדים למלחמת-מגע, הופסקה ההטייה למעשה גם בלי מלחמה. היתאוריות של כושה דייך, שחזר גם השנה על התקליט הישן של "זכנג וגמרנו", הופרכו גם הפעם.

כמקום ההטייה באו אנשי אל-פתח. פעור לות-האירגון היו קטנות ובלתי-יעילות, והן נועדו בעיקר להביך את עבדאלנאצר. אך ראשי ישראל נתפסו לפאניקה. בתגובות נח פזות ובלתי-שקולות, בהן לא נעדרו שר קולי-פנים, נתנו אל-פתח פירוטומת ביני-לאומית והדו כל-ערבי, ובזאת הגדילו את אפשרויותיו.

המשפט הצבאי שנערך למחמוד אלי חייג'אזי, איש אל-פתח שנלכד, הגיע לי-אבטורד גמור, כאשר נידון האיש למחת. אילו הוצא להורג, היתה ישראל מספקת קדוש אל-פתח. נותנת דחיפה עצומה לתעמולת האירגון. פסק-הדין בוטל, ובסוף תשכ"ה לא ידע איש בצמרת-ישראל איך לצאת מן הסכך של פרשה זו.

אך אם המלחמה על הגבול היתה מצומצמת וכמעט שיגרתית, לא נפסקה אף לרגע המלחמה הקדחתנית מאחורי הגבולות — מלחמת-הריגול. תשכ"ה כולה עמדה בסימן פרשות-ריגול סנסציוניות.

ברומא שוחרר מורדכי לוק, שקנה לו שם עולמי כ"איש במזודה" — ישראלי שהפך סוכן-ריגול מיצרי והסתכסך עם מפעליו. מיד לאחר-מכן נתפס "התעשיין המרגל", סמוי ברוד, שהמצרים הטילו עליו להקים בארץ מפעל-טקסטיל, שישמש קן של ריגול. המצרים

עצמם דנו למאסר-עולם אדם שהואשם בריגול למען ישראל, ובשיגור חבילות-תופת למדענים הגרמניים, שנשטו במשך השנה את מצרים. בכלא ישראלי התאבד צעיר ערבי שהואשם בריגול, ושחבריו טענו כי עונה בידי חוקריו.

גיבור-הריגול של השנה, האיש שהיה איש-הבטחון של תשכ"ה, היה בלי כל ספק אלי כהן ז"ל, הצעיר היהודי ממצרים שהסתגן לצמרת הסורית, שהשיג אינפורמציה חשובה ביותר לבטחון ישראל — ושהוצא להורג בתלייה פומבית, כמינהג הסורים, בכיכר המרכזית של דמשק.

אלי כהן לא נחף להיות מרגל. הוא שוכנע רק בקושי לקבל על עצמו שליחות זו. אך הוא מילא אותה במסירות ובגבורה — ובכך היה ראוי לתודת כל ישראל.

כי כל עוד לא יובטח בטחון ישראל עלידי מיבצע-ישלום עטוריה-הצלחה, יהיה צורך בריגול — כשם שהיה צורך בקיום צה"ל.

חיילי צה"ל חוזרים מפעולת-תגמול בקלקיליה